

Danuta Dąbrowska-Charytoniuk

Czasopisma elektroniczne – nowa forma komunikacji naukowej

Forum Bibliotek Medycznych 1/1, 389-398

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

CZASOPISMA ELEKTRONICZNE – NOWA FORMA KOMUNIKACJI NAUKOWEJ

Próby wydawania czasopism w wersji elektronicznej były podejmowane w Stanach Zjednoczonych już na początku lat siedemdziesiątych, w Wielkiej Brytanii – w latach osiemdziesiątych.

Dynamiczny ich rozwój przypada na lata dziewięćdziesiąte. Wraz z powstaniem w 1992 r. World Wide Web pojawiły się nowe możliwości publikowania tekstów w Internecie. Lawinowo rosnące ceny papieru, a wraz z tym publikacji drukowanych oraz stale zmniejszające się budżety bibliotek stanowiły podatny grunt dla poszukiwań alternatywnych rozwiązań.

Na określenie czasopism elektronicznych używa się wielu terminów: sieciowe, online, internetowe, cyfrowe, komputerowe i webowe.

Na świecie istnieje wiele definicji czasopisma elektronicznego. Ewa Piotrowska i Renata Zając przytaczają za International Encyclopadia of Information and Library Science: **czasopismo elektroniczne – czasopismo opublikowane w elektronicznej formie i przeznaczone do odczytu na ekranie komputera**. Te same autorki przytaczają określenie tego terminu wg „Harrod`s Librarians` Glossary – **czasopismo dostępne w całości na dysku optycznym, w sieci lub innej elektronicznej formie**. Autorki proponują przyjęcie definicji w brzmieniu: **czasopismo elektroniczne – czasopismo istniejące w postaci elektronicznej i dostępne przez medium elektroniczne**.¹ Ani polska norma dotycząca opisu bibliograficznego dokumentów elektronicznych, ani „Słownik encyklopedyczny informacji, języków i systemów informacyjno-wyszukiwawczych” nie podają definicji czasopisma elektronicznego. Definiują one jedynie pojęcie szersze tj. dokument elektroniczny.

Czasopisma elektroniczne można podzielić na dwie grupy:

1. czasopisma elektroniczne, które mają swój odpowiednik w wersji drukowanej. Do tej kategorii należą pisma, których wersja online zawiera te same treści co wersja drukowana. Początkowo internetowa wersja drukowanego czasopisma była sieciową kopią zawartości poszczególnych numerów. Aktualnie mogą one zawierać, dzięki zastosowaniu hipertekstu, sieć aktywnych odsyłaczy umożliwiających nawigowanie po systemie dokumentów. Często są wzbogacone o dźwięk lub sekwencje filmowe. Niekiedy dają możliwość

¹ Ewa P i o t r o w s k a, Renata Z a j ą c: Czasopisma elektroniczne w bibliotekach naukowych; <http://ebib.oss.woc.p/2002/36/piotrowska.php>

powiększania grafiki. Niektóre tytuły czasopism elektronicznych ukazują się w tym samym czasie co ich wersje drukowane, inne zaś są dostępne w terminie późniejszym. Niektórzy wydawcy stosują okresy karencji 3, 6 lub 12 miesięczne.

Do tej grupy należy zaliczyć również czasopisma elektroniczne, które mają swój odpowiednik w wersji drukowanej, ale nie odzwierciedlają w pełni jego treści. Mogą zawierać jedynie wybrane artykuły, bądź tylko spisy treści i wskazówki dla autorów, albo prezentować znacznie szerszy materiał niż ich wersja drukowana.

Niektórzy wydawcy tylko okazjonalnie publikują w internecie znacznie szersze wersje wybranych artykułów z czasopisma drukowanego. Jako przykład może posłużyć redakcja BMJ, która w 1999 r. wybrane cztery artykuły wydrukowane w wersji tradycyjnej, zamieściła w Internecie w wersji znacznie rozszerzonej. Uznano, że pojawienie się czasopism elektronicznych daje możliwość pogodzenia różnych oczekiwań naukowców – badaczy, którzy są zainteresowani publikowaniem obszernych artykułów oraz lekarzy praktyków – poszukujących zwięzłych informacji.² Inne rozwiązanie przyjęło czasopismo „Pediatrics”, gdzie niektóre artykuły pojawiają się jako wersja elektroniczna wcześniej niż ich drukowane abstrakty.

Wydawcy czasopism tradycyjnych dostrzegli zalety Internetu i postanowili wykorzystać go do komunikacji z potencjalnymi czytelnikami oraz do rozszerzenia swojej oferty poprzez strony www. Elektroniczna postać czasopisma może zawierać tylko podstawowe dane takie jak: spis treści czy abstrakty lub w znaczny sposób uzupełnić wersję drukowaną poprzez rozbudowane serwisy zawierające kompletne artykuły, archiwum wcześniejszych numerów z możliwością interaktywnego przeszukiwania, do szeregu usług dodatkowych takich jak: wyszukiwarka internetowa, możliwość przeprowadzania rozmów w czasie rzeczywistym z innymi czytelnikami, a nawet tworzenie „własnej” zawartości numeru pod kątem indywidualnych zainteresowań odbiorcy.³

Wydawcy tradycyjnych czasopism szybko zrozumieli, że czasopismo drukowane musi być wzbogacone o wersję elektroniczną.

Uznano, że rozpowszechnianie pisma również w wersji online zwiększy rzeszę czytelników, co w konsekwencji wpłynie na większą liczbę cytowań i wzrost wskaźnika impact factor (IF) oraz podniesienie prestiżu pisma.

2. czasopisma elektroniczne istniejące jedynie w Internecie i nie posiadające wersji drukowanej. Większość czasopism elektronicznych dostępna jest na serwerach www. Pierwsza generacja czasopism online była tworzona w plikach

² Tony D e l a m o t h e, Marcus M ü l l e r, Richard S m i t h: Pleasing both authors and readers. A combination of short print articles and longer electronic ones may help us do this. *Br. Med. J.* 1999 Vol. 318 s. 888-889

³ Marek S t e p o w i c z: Cechy formalne czasopism internetowych w odniesieniu do analogicznych publikacji drukowanych. Warszawa 2000 s. 6

ASCII z prostą strukturą i małym rozmiarem. Drugą generację charakteryzuje wykorzystanie języka HTML (Hypertext Markup Language), XML (eXtensible Markup Language), SGML (Standard Generalized Markup Language), ODA (Office Document Architecture). Do udostępniania czasopism elektronicznych coraz powszechniej używa się formatu PDF (Portable Dokument Format).

Czasopisma ukazujące się tylko w wersji elektronicznej wyróżniają się większą objętością, często wzbogacone są przekazami multimedialnymi oraz posiadają specjalny rodzaj połączeń między stronami, zwany linkami. Ważnym wyróżnikiem tej kategorii czasopism jest szybkość ukazywania się i docierania do odbiorcy. Niektóre z nich są rozsyłane do czytelników pocztą elektroniczną.

Ze względu na sposób dystrybucji czasopisma elektroniczne mogą być udostępniane online lub na dyskach optycznych. Aktualnie forma online jest najbardziej akceptowaną formą dostępu do tej kategorii czasopism. Coraz częściej w potocznym rozumieniu termin „czasopisma elektroniczne” jest zawężany do czasopism online.

Pracownicy nauki natychmiast zaakceptowali elektroniczne wersje drukowanych czasopism, natomiast z pewną rezerwą przyjmują nowe tytuły ukazujące się wyłącznie w wersji elektronicznej.

W środowisku elektronicznym każdy, kto ma dostęp do internetu, może zostać wydawcą. Rodzi to obawy, że wiele czasopism elektronicznych może prezentować niski poziom, zawierać treści nieistotne dla kultury i nauki, a czasem wręcz szkodliwe. Dotyczy to zwłaszcza publikowania nieprawdziwych wyników badań. Szczególnie ważne jest to w naukach medycznych. Na przykład ogłoszenie niewiarygodnej informacji o skuteczności bądź szkodliwości jakiegoś leku może mieć poważne następstwa.

Na łamach zagranicznych czasopism naukowych toczy się ożywiona dyskusja na temat czasopism elektronicznych. Dużo pisze się o tym w czasopismach biomedycznych. W Polsce zagadnienie to interesuje przede wszystkim bibliotekoznawców i bibliotekarzy.

Wielu autorów uważa, że czasopisma elektroniczne, jeśli mają pełnić wiarygodne źródło komunikacji naukowej, powinny poddawać artykuły recenzji. Niektórzy proponują przeorganizowanie procesu recenzowania. Postuluje się powoływanie agend zajmujących się recenzowaniem prac. Autor płaci za recenzję, a następnie zrecenzowany artykuł umieszcza w e-czasopiśmie nie tracąc do niego praw autorskich. Innym pomysłem jest recenzowanie artykułów przez czytelników.⁴

Pojawiają się głosy, że elektroniczne publikowanie może zrewolucjonizować tradycyjną archiwalną funkcję czasopism. Czasopisma elektroniczne nie muszą stosować ograniczeń w zakresie objętości artykułów, w związku z czym mogą publikować protokoły zaplanowanych badań, a następnie doniesienia o powstających

⁴ Tony D e l a m o t h e: Electronic journals: looking ahead. *J. Laryng. Otol.* 2002 Vol. 116 nr 5 s.325

w oparciu o te protokoły badaniach, a w końcu pełny zestaw danych. Tego typu publikacje miałyby na celu zabezpieczenie wiarygodności prób klinicznych, ich opisu, metodologii, zwłaszcza randomizacji.⁵

Czasopisma elektroniczne – panaceum na protekcjonizm

Niektórzy autorzy w istnieniu czasopism elektronicznych widzą szansę na ograniczenie protekcjonizmu w publikacjach naukowych.⁶ Protekcjonizm wydawniczy określa się jako skłonność części badaczy, recenzentów i wydawców przyjmowania do publikacji rękopisów na podstawie zlecenia lub opierając się na wynikach badań. **Wykazano empirycznie, że badania poparte znamienymi wynikami mają większą szansę na opublikowanie niż zawierające wyniki mniej istotne.** Stronicza selekcja może zaistnieć na kilku etapach procesu wydawniczego:

- kiedy rękopis jest przygotowywany
- kiedy nadesłany rękopis jest recenzowany
- gdy wydawca czasopisma podejmuje decyzję, które artykuły wydrukować.

Czasopisma elektroniczne dzięki temu, że nie muszą ograniczać długości artykułów, ani ich liczby mogą stosować mniej restrykcyjne zasady przyjmowania prac do publikacji. Kryterium oryginalności oraz znamienności wyników badań stosowane przez czasopisma drukowane nie musi być podstawą oceny artykułów publikowanych przez e-czasopisma. Zaproponowano, aby artykuły w czasopismach elektronicznych były oceniane pod względem poprawności metodologii oraz wiarygodności i znaczenia wyników. Byłoby to zachętą dla autorów do publikowania informacji o wynikach prowadzonych badań, nawet jeśli są one negatywne. Aktualnie autorzy rzadko publikują raporty o wynikach badań zakończonych fiaskiem, ponieważ wydawcy niechętnie przyjmują do druku tego typu artykuły.

Uważa się, że możliwość swobodnego opublikowania wyników badań w znacznym stopniu ograniczyłyby protekcjonizm w publikacjach naukowych.

Może to jednak spowodować lawinowy wzrost publikacji niewiele wnoszących do rozwoju nauki.

Sądzę, że łatwość i szybkość publikowania w sieci może mieć wpływ na zmniejszenie się liczby czasopism drukowanych o niskiej renomie. Nie zagraża to z pewnością czasopismom o wysokiej randze, które będą współistniały w wersji tradycyjnej i elektronicznej.

⁵ Iain Chalmers, Douglas G. Altman: How can medical journals help prevent poor medical research? Some opportunities presented by electronic publishing. *Lancet* 1999 Vol.353 s.490-493

⁶ F. Song, A. Eastwood, S. Gibboly, L. Duley: The role of electronic journals in reducing publication bias. *Med. Inform.* 1999 Vol.24 nr 3 s. 223-229

Czasopisma elektroniczne a ISSN

Czasopisma elektroniczne mogą mieć te same cechy co tradycyjne wydawnictwa ciągłe: ukazywać się w częściach oznaczonych numerycznie i/lub chronologicznie, w regularnych lub nieregularnych odstępach czasu, bez określenia zakończenia.

Ponieważ środowisko elektroniczne, w szczególności internetowe, umożliwia ciągłe dokonywanie zmian, w wielu czasopismach elektronicznych – bardziej lub mniej systematycznie – są usuwane lub dodawane nowe informacje, bądź nowe elementy przekazu multimedialnego takie jak: dźwięk, sekwencje filmowe itp. W związku z tym czasopisma online często nie posiadają numeracji, a zawierają jedynie datę ostatniej aktualizacji.

Pojawienie się czasopism elektronicznych spowodowało wprowadzenie zmian w systemie ISSN (International Standard Serial Number). Dokonano zmiany w definicji ciągłości. Nowa definicja brzmi: **zasoby ciągłe, to takie które wydawane są bez określonego zakończenia**. Do zasobów ciągłych zaliczają się zarówno tradycyjne wydawnictwa ciągłe (publikowane w częściach), jak i zasoby zintegrowane (zasoby stale aktualizowane, wydawane bez podziału na poszczególne numery, jako skumulowana, aktualizowana baza danych).⁷

Początkowo nieliczni wydawcy elektronicznych czasopism polskich ubiegali się o otrzymanie numeru ISSN dla swoich wydawnictw. W 2001 r. numer ISSN wydano tylko dla 50 tytułów czasopism.⁸

Według Hanny Zawado wydawcy czasopism elektronicznych rzadko występują o nadanie numeru ISSN, ponieważ nie jest on powiązany z wysokością stawki VAT, jak ma to miejsce w przypadku wydawnictw drukowanych.⁹ Sytuacja to stopniowo się zmienia. Wydawcy zrozumieli, że numer ISSN w pewnym sensie nobilituje czasopismo i pozwala w większym stopniu zaistnieć na arenie międzynarodowej.¹⁰ Na koniec października 2003 r. już ponad 500 tytułów czasopism elektronicznych posiadało numer ISSN.¹¹

Przyjęto zasadę, że czasopisma elektroniczne ukazujące się w formie paralelnej do druku zachowują ten sam numer ISSN, natomiast wersje mieszane, gdy tradycyjna postać pisma ma inną zawartość od elektronicznej, otrzymują osobne numery ISSN.

Liczba czasopism elektronicznych stale wzrasta, zarówno z powodu pojawiania się nowych tytułów, jak i w rezultacie wydawania tych samych tytułów na różnych

⁷ Hanna Zawado: Elektroniczne wydawnictwa ciągłe w bibliotekach. *Biul. Inf.* BN 2002 nr 3 s. 32

⁸ Tamże, s.35

⁹ Tamże, s. 36

¹⁰ Tamże

¹¹ Informacja uzyskana w Krajowym Biurze ISSN

nośnikach oraz gwałtownie zwiększającej się liczby dokumentów ukazujących się wyłącznie na nośnikach elektronicznych.

W 2002 r. amerykański „Directory of Electronic Journal” rejestrował 11100 czasopism elektronicznych a w 2003 r. – 13144.¹² „Ulrich’s International Periodical Directory” w 2000 r. rejestrował 17779 czasopism. Najpełniejszy rejestr polskich czasopism, stale aktualizowany przez Wiktora Gawareckiego i Roberta Klimka, dostępny jest pod adresem: <http://users.ntsourc.com/~sliwa/polprasa.html>. Aktualnie wykaz obejmuje 1065 tytułów. O innych źródłach informacji o polskich czasopismach sieciowych pisała Ewa Krysiak.¹³

Czasopisma elektroniczne MEDLINE

Coraz częściej czasopisma istniejące wyłącznie w wersji elektronicznej poddawane są ocenie przez producentów baz bibliograficznych. Niektóre e-czasopisma indeksowane są przez Medline, Science Citation Index, Current Contents itp.

Medline rejestruje te czasopisma elektroniczne, które spełniają 3 kryteria:

- są dostępne w sieci;
- dają możliwość drukowania kopii artykułów;
- są publikowane w formacie XML lub SGML.

W 2001 r. w MEDLINE rejestrowano 22 tytuły czasopism online:

1. AAPS pharmSci
2. **BMC Journals**
3. CDR Weekly
4. **Cochrane Database of Systematic Reviews**
5. **Dermatology Online**
6. EJIFCC
7. Eurosurveillance Weekly
8. **Frontiers in Bioscience**
9. Health Information Systems and Telemedicine
10. Journal of Applied Clinical Medical Physics
11. **Journal of Medical Internet Research**
12. **Journal of Pharmacy & Pharmaceutical Sciences**
13. **MedGenMed**
14. **Medscape Women’s Health**
15. **Molecular Vision**
16. Neurology & Clinical Neurophysiology
17. Neurosurgical Focus
18. **Online Journals of Issues in Nursing**

¹² <http://gort.ucsd.edu./newjour/index.html> [dostęp 27.10.2003]

¹³ Ewa K r y s i a k: Polskie sieciowe czasopisma elektroniczne – wykaz źródeł. *Biul. Inf. BN* 2002 nr 1 s. 24

19. Science's STKE
20. **Sleep Research Online**
21. The Online Journal of Current Clinical Trials
22. The Hospital.¹⁴

Tylko połowa z wymienionych tytułów (wyłuszczone druk) nadal jest dostępna w sieci. Niektóre czasopisma po kilku latach funkcjonowania zawiesiły swoją działalność. W przypadku aż ośmiu e-czasopism nie zaindeksowano w Medline ani jednego artykułu.¹⁵

W 1991 r. na łamach „Science” entuzjastycznie zapowiadano powstanie pierwszego recenzowanego czasopisma naukowego wydawanego w formie elektronicznej – „The Online Journal of Current Clinical Trials”. Zakładano, że pismo nie będzie stosowało ograniczeń co do długości artykułów, a prenumeratorzy będą otrzymywali dostęp do publikacji natychmiast po dokonaniu recenzji. Jak pisano: „będzie to pierwsze czasopismo, które udostępni bezzwłocznie wyniki badań mogących ocalić lub przedłużyć życie ciężko chorych pacjentów.”¹⁶ Czasopismo przetrwało tylko cztery lata. W 1996 zawiesiło swoją działalność.

W 2002 r. na łamach JAMA dokonano porównania różnych wersji czasopism elektronicznych indeksowanych w MEDLINE. Ocenie poddano: 13 tytułów ukazujących się wyłącznie w wersji elektronicznej, 16 posiadających wersję drukowaną, ale różniących się treścią oraz 16 tytułów, w których obie wersje są jednakowe. Autorka wykazała, że czasopisma elektroniczne prezentujące inną zawartość niż ich wersja drukowana publikują zwykle krótkie doniesienia, szybkie komunikaty lub listy. Znacznie mniej w nich znaczących artykułów naukowych. W jedenastu (69%) tytułach podawane są specyficzne kryteria selekcji artykułów wyłącznie dla wersji elektronicznej. Niską ocenę uzyskały też czasopisma ukazujące się jedynie w wersji elektronicznej.¹⁷

Na podstawie tych danych można wysnuć wniosek, że minie jeszcze trochę czasu nim rynek czasopism elektronicznych ustabilizuje się. Dobre tytuły ugruntują swoją pozycję w świecie nauki, a nieistotne przestaną się ukazywać, bądź zostaną zignorowane przez środowisko naukowe.

Czasopisma elektroniczne w Journal Citation Reports

Coraz więcej elektronicznych tytułów rejestruje Journal Citation Reports. Niektóre tytuły legitymują się wysokim wskaźnikiem impact factor. Na przykład ukazujący

¹⁴ Gunther E y s e n b a c h: Journal of Medical Internet Research is now indexed in Medline. J. Med. Int. Res. 2001 vol.3 : <http://www.jmir.org/2001/3/e25> [dostęp 27.10.2003]

¹⁵ Tamże

¹⁶ Joseph P a l c a: New journal will publish without paper. *Science* 1991 Vol.253 s. 1480

¹⁷ Ann C. W e l l e r: Qualitative and quantitative measures of indexed health sciences electronic journals. *JAMA* 2002 Vol.287 nr 21 s. 2865-2866

się od 1996 r. „Frontiers in Bioscience” osiągnął – 3,063 IF, a „Molecular Vision” publikowany od 1995 r – 2,625.

Istnieje szansa, że elektroniczne czasopisma – nastawione na propagowanie rozwoju nauki, a nie na komercję – którym uda się osiągnąć wysoki poziom naukowy i wypracować skuteczną formułę recenzowania prac, będą mogły konkurować z pismami tradycyjnymi.

Powszechna dostępność czasopisma w Internecie znacznie poszerza krąg czytelników, co może mieć wpływ na wzrost liczby cytowań prac i wysoki wskaźnik wpływu (IF).

Czasopisma elektroniczne w bibliotekach naukowych

W 1998 r. w „The Serials Librarian” pisano, że czasopisma elektroniczne stanowią najważniejszy czynnik rozwoju komunikacji naukowej od czasu wynalezienia druku.¹⁸

Mają również wpływ na zmianę modelu funkcjonowania bibliotek. Zmianie ulegają tradycyjne metody pracy koncentrujące się na dokumentach drukowanych i bezpośrednim kontakcie z użytkownikiem. Coraz częściej i w większym wymiarze użytkownicy mogą liczyć na zdalne zaspokajanie swoich potrzeb informacyjnych.

Pozyskiwanie i udostępnianie czasopism elektronicznych odbywa się na innych zasadach niż tradycyjnych zbiorów bibliotecznych, które po zakupieniu przez bibliotekę stają się jej własnością. Czasopism elektronicznych nie kupuje się w tradycyjnym rozumieniu; płacimy za dostęp do określonej kolekcji czasopism w ściśle określonym czasie, który reguluje umowa licencyjna.

Po wygaśnięciu licencji zazwyczaj traci się prawo do korzystania z poprzednio dostępnych czasopism. Czasem umowy licencyjne gwarantują dostęp do określonych tytułów archiwalnych również po ustaniu umowy. Niektórzy wydawcy oferują, często za dodatkową opłatą, archiwum na dyskach optycznych. Korzystanie z takiego archiwum może wiązać się z dodatkowymi opłatami np. za każdą sporządzoną kopię artykułu biblioteka musi odprowadzić do wydawcy określoną sumę.

Większość umów licencyjnych ściśle precyzuje, jaka grupa użytkowników może korzystać z danej bazy. Zazwyczaj uprawnienia ogranicza się wyłącznie do członków instytucji zawierającej umowę licencyjną. Dostęp odbywa się jedynie w ramach sieci komputerowej danej instytucji.

Licencje zazwyczaj nie zezwalają na udostępnianie kopii z czasopism elektronicznych w ramach wypożyczeń międzybibliotecznych. Jest to bardzo poważne i dotkliwe ograniczenie dla bibliotek, których misją jest pozyskiwanie i udostępnianie informacji.

¹⁸ Edward J. Valuskas : Electronic journals and their roles on the Internet. *Ser. Libr.* 1998 Vol. 33 nr 1-2

Pomimo wielu ograniczeń wiążących się z udostępnianiem czasopism elektronicznych stały się one powszechnie akceptowanym źródłem informacji.

Ich zalety to:

- szybkość publikacji i aktualizacja dokumentów (często dostępne są znacznie wcześniej od swoich odpowiedników w wersji papierowej);
- równoczesne korzystanie przez wielu użytkowników z tych samych dokumentów;
- dostęp z każdego komputera w sieci danej instytucji przez 24 godziny;
- wygodny interfejs;
- wgląd do archiwów lub materiałów źródłowych poprzez linki;
- niektóre artykuły są wzbogacone prezentacjami multimedialnymi;
- możliwość wyboru sposobu prezentacji danych lub przeszukiwania bazy.

Biblioteki polskie, podobnie jak jest to praktykowane na całym świecie, dla zakupu dostępu do czasopism online organizują się w konsorcja.

Wspólne zakupy są znacznie tańsze niż dokonywane przez poszczególne biblioteki. Inną znaczną korzyścią jest wspólny, jednolity interfejs dla całej bazy udostępnianych czasopism, często wzbogacony dodatkowymi funkcjami takimi jak: system alertowy, możliwość powiększania grafiki.

Biblioteki poza komercyjnymi bazami czasopism elektronicznych umożliwiają swoim użytkownikom dostęp do czasopism istniejących w sieci bezpłatnie. Tworzą na stronach www linki do tych zasobów lub katalogują czasopisma internetowe i udostępniają poprzez Opac.

Czasopisma elektroniczne znakomicie poszerzają ofertę bibliotek w zakresie dostępu do światowych zasobów informacyjnych.

Polskie biblioteki naukowe prenumerują od kilkudziesięciu do kilkuset tytułów czasopism zagranicznych w wersji tradycyjnej, a sieciowo udostępniają nawet kilka tysięcy tytułów.

Nie oznacza to jednak śmierci wydawnictw papierowych. Jak pisał Michael Gorman: „każdy nowy środek komunikowania potęguje i uzupełnia siłę wszystkich wcześniej istniejących środków. Wydaje się to nieuchronnym procesem pomimo faktu, że każdy nowy środek jest witany przepowiedniami, że wyeliminuje poprzednie formy komunikowania”.¹⁹

Bibliografia

Chalmers Iain, Altman Douglas G.: How can medical journals help prevent poor medical research? *Lancet* 1999 Vol. 353 s. 490-493

Delamothé Tony: Electronic journals: looking ahead. *Jour. Laryng.* Otolo. 2002 Vol. 116 nr 5 s. 325

¹⁹ Michael Gorman: Przyszłość biblioteki akademickiej. *Prz. Bibl.* 1995 R. 63 z. 2 s. 152

D e l a m o t h e Tony, M ü l l e r Marcus, S m i t h Richard: Pleasing both authors and readers. A combination of short print articles and longer electronic ones may help us do this. *Br. Med. J.* 1999 Vol. 318 s. 888-889

E y s e n b a c h Gunther: Journal of Medical Internet Research is now indexed in Medline. *J. Med. Int. Res.* 2001; 3 [dostęp: <http://www.jmir.org/2001/3/e25>]

G a w a r e c k i Wiktor: Czasopisma elektroniczne: charakterystyka i próba klasyfikacji. *Prz. Bibl.* 1999 R. 67 nr 3 s.142

G o r m a n Michael: Przyszłość biblioteki akademickiej. *Prz. Bibl.* 1995 R. 63 z. 2 s. 147-155

J o h n s o n Gareth J.: Issues and policy: electronic journals strategies at the University of York. *Inform. Serv. Use* 2001 Vol. 21 s.165-172

K a s s i r e r Jerome P.: Journals in bits and bytes. *New Eng. Jour.* 1992 vol.19 s. 195-197

K r y s i a k E.: Polskie sieciowe czasopisma elektroniczne – wykaz źródeł. *Biul. Inf. BN* 2002 nr 1 s. 24

P a l c a Joseph: New journal will publish without paper. *Science* 1991 Vol. 253 s.1480

P i n d l o w a Wanda: Elektroniczne czasopisma i systemy elektronicznego rozpowszechniania dokumentów. *Prz. Bibl.* 1985 R. 53 z. 2 s. 227-238.

P i o t r o w s k a Ewa, Z a j ą c Renata: Czasopisma elektroniczne w bibliotekach naukowych. <http://ebib.oss.woc.p/2002/36/piotrowska.php>[dostęp 3 października 2003]

S o n g F., E a s t w o o d A., G i l b o d y S., D u l e y L.: The role of electronic journals in reducing publication bias. *Med. Inform.* 1999 Vol. 24 nr 3 s. 223-229

S t e p o w i c z Marek: Cechy formalne czasopism internetowych w odniesieniu do analogicznych publikacji drukowanych. Warszawa 2000 68 s.

T e s k e y Patrick, U r q u h a r t Elaine: The acceptance of electronic journals in UK higher education. *Inform. Serv. Use* 2001 Vol. 21 s. 243-248

U r y g a Anna, S t a l m a c h Lucjan: Usługi dostępu do czasopism elektronicznych w obszarze nauk medycznych. W: Elektroniczne publikacje w bibliotekach i ośrodkach informacji: teoria i praktyka. Kraków 2001 s.155-160

V a l a s k a u s Edward J.: Electronic journals and their roles on the Internet. *Ser. Libr.* 1998 Vol. 33, nr 1/2

W e l l e r Ann C.: Qualitative and quantitative measures of indexed health sciences electronic journals. *JAMA* 2002 Vol. 287 nr 21 s. 2865-2866

Z a w a d o Hanna: Elektroniczne wydawnictwa ciągłe w bibliotekach. *Biul. Inf. BN* 2002 nr 3 s. 32-36

Z u c k e r m a n A.J.: Paper and electronic journals. *J. Virol. Met.* 2001 Vol. 91 s.1-2

Mgr Eugenia Popławska

Mgr Anna Majewska-Piątkowska

Katowice – ŚAM

KATALOG CZASOPISM ELEKTRONICZNYCH W BIBLIOTECE ŚLĄSKIEJ AKADEMII MEDYCZNEJ W KATOWICACH

Przed kilkoma laty, z inicjatywy pracowników Działu Informacji Naukowej BG ŚAM, podjęto prace związane z opracowaniem oraz sukcesywnym uzupełnianiem